

ICONOGRAPHISK POST
NORDISK TIDSKRIFT FÖR BILDTOLKNING
NORDIC REVIEW OF ICONOGRAPHY

NR 2, 2021

Tidskriften utges av Konstvetenskap, Åbo Akademi
 Adress: Fabriksgatan 2, 20500 Åbo, Finland
 Websida: <https://ojs.abo.fi/ojs/index.php/ico/index>

Redaktion

Lars Berggren, ansvarig huvudredaktör (lars.berggren@abo.fi)
 Annette Landen (annette.landen@abo.fi)

Redaktionskommitté

Søren Kaspersen och Martin Wangsgaard Jürgensen (Danmark), Kersti Markus och Merike Kurisoo (Estland), Lars Berggren och Annette Landen (Finland), Ragnhild M. Bø och Margrethe C. Stang (Norge), Eva Lindqvist Sandgren och Stina Fallberg Sundmark (Sverige).

Språkgranskning (abstracts och bildtexter på engelska)

David Jones

Ombrytning och layout

Annette Landen

Anvisningar till författare, upplysningar ang. granskningsförfarande och övrig information om tidskriften, finns på websidan:
<https://ojs.abo.fi/ojs/index.php/ico/about/submissions> (Open Access)

Tidskriften utges med bidrag från Nordiska publiceringskommittén för humanistiska och samhällsvetenskapliga tidskrifter (NOP-HS)

© *Iconographisk Post* & författarna/the authors. For further information regarding *Copyrights and Limitations of Use*, see ICO:s homepage: <https://ojs.abo.fi/ojs/index.php/ico/about>.

ISSN 2323-5586

Förord

Bästa läsare,

vi inleder detta nummer med Eeva Maija Viljos ”LABOR. A Statue Group in the Monument to Alexander II in Helsinki”. Viljo tar sin utgångspunkt i Fred Anderssons artikel i *ICO* 3/4, 2020, och fördjupar studiet av Alexandermonumentets skulpturgrupp: *Labor / Arbetet*. Den och dess ikonografi placeras in i ett finländskt och internationellt sammanhang och det visar sig, föga överraskande, att avsikterna bakom utformningen var primärt finländskt nationalistiska och knappast hade något direkt med den internationella arbetarrörelsen att göra. Däremot kan gruppen relateras till arbetarikonografin inom den franska realismen – som i sin tur stod i kontakt med socialist- och arbetarrörelserna.

Bo Vahlne: ”Hieroglyphiskt i Stockholms slott omkring 1900”. Få känner till att frimureriet funnits i Sverige sedan början av 1700-talet, eller att den svenske kungen från mitten av 1700-talet och fram till Gustav VI Adolfs död 1973 varit ordens stormästare. Ännu färre vet väl att det svenska frimureriet har ett helt eget system, vilket bland annat innebär att det är starkt knutet till kyrkan. Detta i stark kontrast till frimureriet i de katolska länderna, där man stod i opposition till kyrkan – och exkommunicerades av påven upprepade gånger. Frimurerska symboler och symbolism finns faktiskt runt omkring oss i kyrkor, gatufasader, parker och slott. Inte minst i de kungliga slotten. Vahlnes artikel handlar om stormästaren Oskar II:s inredningsprogram på Stockholms slott – och de frimurerska inslagen i det.

Lena Liepe och Sara Ellis Nilsson redogör i ”Medieval Iconography in the Digital Age: Creating a Database of the Cult of Saints in Medieval Sweden and Finland” för ett projekt av särskilt stort intresse för *ICO*:s läsare. Det första

numret av *ICO* utkom i oktober 1970 och bakom dess tillkomst låg en önskan om att sprida större kunskap om den rika bildskatt som finns runt om i Norden – och att bidra till att göra den mera tillgänglig, både för dem som redan studerade ikonografi och för alla andra för vilkas forskning bilder är av betydelse. Man såg det också som en av sina väsentligaste uppgifter att orientera läsarna om det ikonografiska registreringsarbete som var på gång i Norden. Detta i flera länder saligen avsmnade registreringsarbete ser nu ut att återfödas i digital form, något som vi alla kommer att ha stor glädje och nytta av. (Mer om *ICO*:s och de tidiga registreringsprojekten finns att läsa i *ICO* 1/2 2020.)

Bo Ossian Lindberg: ”Om innehåll och utehåll i bilder”. Vid ett av de ikonografiska symposierna lär Sixten Ringbom ha sagt att konshistorikerns största synd är att inte använda sina ögon, dvs. att inte ta hänsyn till vad som faktiskt finns i bilden, och därmed inte heller skilja mellan vad som han eller hon i verkligheten kan iakttä, och vad tilläggs ur den egna minnesbanken och fantasin. Ringboms efterträdare på professorstolen i Åbo, den nyligen bortgångne Bo Ossian Lindberg, funderade vidare på saken och kom fram till att en av orsakerna till svårigheterna var att det saknades en lämplig terminologi. Begreppsparen text–kontext och denotation–konnotation var alltför vaga och Lindberg började därför istället använda motsatsparet ”innehåll” och ”utehåll” som enligt honom bättre tjänade syftet att hjälpa den som vill tolka bilder att hålla reda på vad som finns i bilden och vad kommer ur det egna huvudet. Sina tankar om detta publicerade han första gången redan 1993 och fortsatte sedan att utveckla temat i föreläsningar, artiklar och kompendier, inte minst i dialog med kollegerna i Lund och Åbo. Redaktionen anser att begreppsparet innehåll–utehåll är både tänkvärdt och användbart, inte minst för ikonografer, och för några år sedan uppmanade vi honom att sammanfatta och uppdatera sina resonemang i en artikel för *ICO*. Arbetet med den påbörjades men kunde inte helt slutföras innan hans bortgång i år utan slutfördes av redaktion.

En reflexion man kan göra apropå innehåll och utehåll är att i den s.k. konceptkonsten (inom vilken den nyss bortgångne Lars Vilks nu räknas som den mest betydelsefulla svenska representanten), är det idén som räknas som konstverket. Det behöver således inte finns någon visuellt registrerbar ikonografi – allt finns med andra ord ”i betraktarens öga”, i utehållet.

Numret avslutas med Lars Berggrens ”Bo Ossian Lindberg – ikonograf och polyhistor 1937–2021, *in memoriam*”.

Allra sist vill vi upplysa om att boken *Ecce Leones. Djur och odjur i bildkonsten*, dvs. föredragen från det 22. ikonografiska symposiet, på Åland 2010, kan beställas via ett antal olika nätbokhandlare, bl.a. Bokus och Akademibokhandeln. Volymen, som recenserades av Henrik Otterberg i *ICO* 1/2 2019, säljs för mellan 220 och 290 svenska kronor.

Med tillönskan om god och närande läsning i höstrusket,
Redaktionen